

2017. aasta eesti keele riigieksamist

Pille Reins

eesti keele ja kirjanduse peaspetsialist

1. Eksami eesmärgid

Gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise, läbiviimise, eksamitööde koostamise ja hindamise tingimused ning kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega nr 54¹. Määruse kohaselt on riigieksamite läbiviimise eesmärk hinnata gümnaasiumi riikliku õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning kohustuslike kursuste õpitulemuste omandatust selleks, et

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase gümnaasiumi lõpetamise kohta;
- 6) siduda järjestikuste haridustasemetega õppekavad ning võimaldada kasutada riigieksamitulemusi õpingute jätkamiseks

2. Eksamitöö ülesehitus

2017. aasta eesti keele riigieksami ülesannete koostamisel arvestati riiklikus õppekavas määratletud õpitulemusi, läbivaid teemasid, õppeaine eesmärgid, üldpädevusi ja valdkonnapädevusi.

Täpsemalt on ülesannete, õpitulemuste, üld- ja valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning õppeaine eesmärkide seotust kirjeldatud 2017. aasta eesti keele riigieksami vastavustabelis

(http://www.innove.ee/UserFiles/Riigieksamid/2017/eesti%20keele%20RE%202017_p%C3%B5hieksam_vastavustabel.pdf).

2017. aasta eesti keele riigieksam oli vormilt kirjalik kaheosaline eksam (<http://www.innove.ee/UserFiles/Riigieksamid/2017/eesti%20keele%20RE%20p%C3%B5hieksam%202017.pdf>). Esimese osaga (lugemine) kontrolliti tekstimõistmisoskust ning teisega (kirjutamine) tekstiloomisoskust. Eksamitöö koosnes neljast variandist,

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/118122015012>

millegi jaoks sisaldas alustekste, kolme lugemisülesannet ja üht kirjutamisülesannet. Tekstid esindasid ilukirjandust (luule), publitsistikat ning populaarteadust.

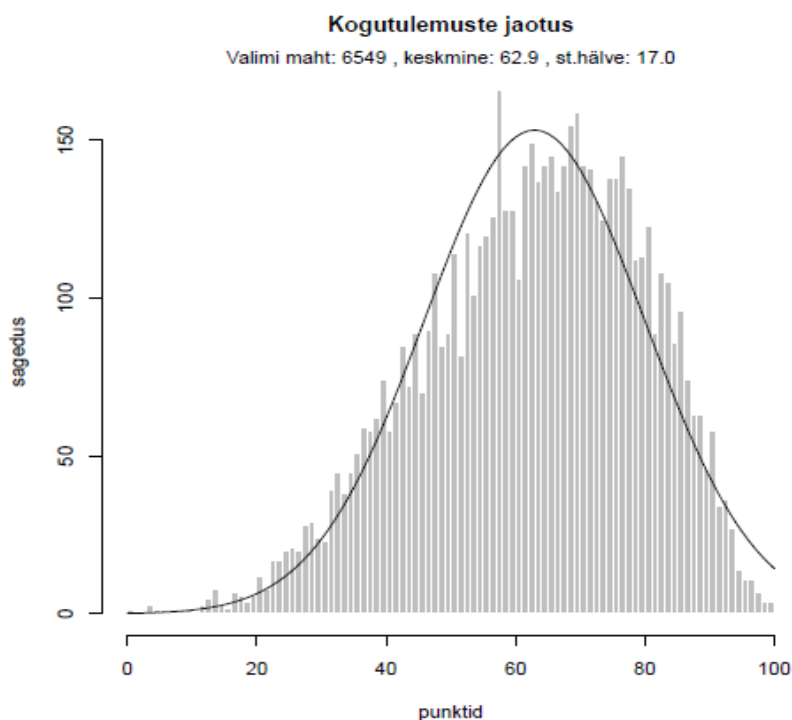
Eksami esimeses osas tuli eksaminandil valida üks eksamitöö variant ja lahendada selles antud teksti(de) põhjal lugemisülesanded, mis eeldasid terviklikke vastuseid pikkusega 50–100 sõna. Iga ülesannet hinnati hindamisjuhendi ja võtme järgi. Lugemisülesannete eest oli võimalik saada kuni 40 punkti (40% eksami kogutulemusest).

Eksami teises osas võis valida ükskõik millise eksamitöö variandi tekstiloomesülesande. Kirjutamisel pidi lähtuma ülesandest ning selles sõnastatud probleemist. Eksaminandil tuli luua umbes 400-sõnaline sidus arutlev kirjaning ning see pealkirjastada. Alustekstide kasutamine selles osas ei olnud kohustuslik. Kirjandit hinnati juhendi ja skaala järgi ning kirjutamisosa eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (60% eksami kogutulemusest).

3. Eksamitulemused

3.1. Üldandmed

2017. aasta eesti keele riigieksami põhieksamil osales 6549 eksaminandi (2899 meest ja 3650 naist). Siinse kokkuvõtte aluseks on põhieksamil osalenud eksaminandide andmed.

Joonis 1. Tulemuste jaotus

2017. aasta eesti keele riigieksami põhieksamil osalenud eksaminandide keskmine tulemus oli 62,9 punkti (62,9%) 100-st. Eesti keele riigieksami keskmine tulemus on viimase viie aasta jooksul olnud stabiilne (2013 – 62,4 punkti, 2014 – 62 punkti, 2015 – 61,9 punkti, 2016– 62,7 punkti) ning statistiliselt olulisi erinevusi ei ole esinenud.

Jooniselt 1 on näha, et 2017. aasta tulemuste jaotus sarnaneb normaaljaotusega, kuid on mõnevõrra nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Eesti keele riigieksam tervikuna oli suuremale osale eksaminandidest jõukohane. Miinimumtulemuse 0 punkti sai üks eksaminand ja madalaid tulemusi oli väga vähe: vaid 8 eksaminandi sai tulemuseks alla 10 punkti. Vähemalt 90 punkti sai 252 eksaminandi, neist neljal oli maksimumtulemus (100 punkti). 80-punktise või kõrgema tulemuse sai kokku 1172 eksaminandi.

Tulemuste kokkuvõttes esitatud tabelites on kasutatud alljärgnevaid tähiseid ja mõisteid:

N – eksaminandide arv,

Standardhälve – tulemuste hajuvus,

Keskmine – tulemuste aritmeetiline keskmine,

Min – minimaalne tulemus,

Max – maksimaalne tulemus,

Mediaan – keskväärtus,

AUP – alumine usalduspiir,

ÜUP – ülemine usalduspiir.

Mediaan jagab järjestatud tulemuste rea kaheks võrdseks osaks.

AUP (alumine usalduspiir) ja ÜUP (ülemine usalduspiir) tähistavad keskväärtuse usaldusintervalli usaldusnivool 95%. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmiste erinevus on statistiliselt oluline (usaldusnivool 95%).

Tabel 1. Tulemused maakondade kaupa

	N	AUP	Kesk- mine	ÜÜP	Kesk- mine %	Min	Mediaan	Max	Standard- hälve
Harju maakond	2475	62.5	63.2	63.9	63	4	64	100	17.2
Hiiu maakond	35	56.4	60.7	65.0	61	36	63	82	12.5
Ida-Viru maakond	184	54.7	57.0	59.3	57	18	56	90	15.8
Jõgeva maakond	143	60.2	62.7	65.2	63	14	65	92	15.2
Järva maakond	175	56.4	58.6	60.9	59	15	60	93	15.2
Lääne-Viru maakond	323	56.2	58.0	59.7	58	13	59	93	16.0
Lääne maakond	194	58.0	60.5	63.0	60	13	62	93	17.8
Põlva maakond	104	55.5	58.6	61.6	59	0	60	93	15.7
Pärnu maakond	514	61.0	62.3	63.7	62	14	64	98	15.6
Rapla maakond	190	60.5	63.1	65.8	63	4	66	100	18.6
Saare maakond	208	62.4	64.5	66.6	64	23	67	95	15.2
Tartu maakond	1179	68.3	69.2	70.1	69	14	72	100	15.9
Valga maakond	128	57.8	60.2	62.7	60	25	61	93	14.1
Viljandi maakond	249	57.9	60.0	62.2	60	17	62	91	17.2
Võru maakond	162	55.5	58.3	61.1	58	10	61	92	18.1
Maakond märkimata	286	53.8	56.1	58.3	56	4	58	100	19.1
Kokku	6549	62.5	62.9	63.3	63	0	64	100	17.0

Kõrgeim keskmine tulemus on mitu aastat järjest olnud Tartu maakonnas. Tuleb silmas pidada, et maakondade keskmised tulemused ei ole täiesti võrreldavad, sest eksaminandide arv nendes erineb oluliselt (nt Hiiumaal 35 eksaminandi, Harjumaal 2475 eksaminandi). Andmete tõlgendamisel tuleks vaadata usaldusvahemikke. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmise tulemuse erinevus on statistiliselt oluline.

Tabel 2. Tulemused õppevormi järgi

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Eksternõpe	22	37.8	47.1	56.5	47	13	43	97	21.1
Kaugõpe	3	13.1	49.3	85.5	49	34	51	63	14.6
Mittestatsionaarne õpe	716	51.3	52.5	53.7	53	5	53	96	16.3
Päevane	34	53.1	58.7	64.3	59	24	58	89	16.2
Riigieksami sooritaja	2	56.6	45.0	146.6	45	37	45	53	11.3
Statsionaarne õpe	5241	65.7	66.1	66.5	66	14	68	100	15.5
Statsionaarne õpe (koolipõhine õpe)	462	44.1	45.6	47.1	46	0	44	100	16.8
Õhtune	5	37.2	54.6	72.0	55	32	59	67	14.0
Üksikud õppeained mittestatsionaarses õppes	36	42.1	47.5	52.8	47	4	50	81	15.9
Õppevorm märkimata	28	44.7	52.7	60.8	53	6	54	86	20.8
Kokku	6549	62.5	62.9	63.3	63	0	64	100	17.0

Tabel 3. Tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
M	2899	44	59.2	59.8	60.4	60	0	60	100	17.1
N	3650	56	64.8	65.4	65.9	65	4	67	100	16.6
Kokku	6549	100	62.5	62.9	63.3	63	0	64	100	17.0

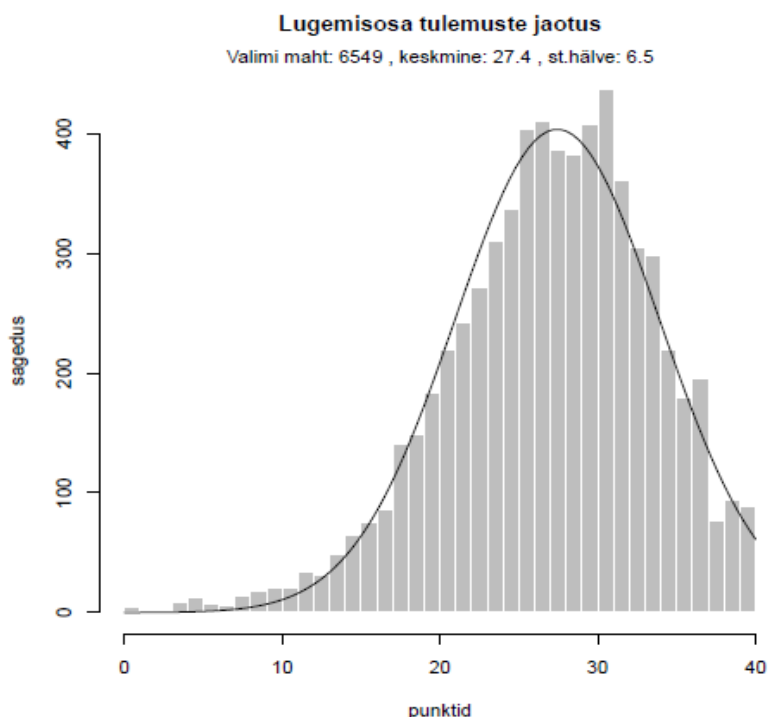
Nii nagu eelmistelgi aastatel, oli ka tänavu naiste sooritus meeste omast kõrgem. Keskmise tulemuse erinevus oli 5% (2016 – 7,8%) ja see on statistiliselt oluline.

3.2. Eksamiosade tulemused

3.2.1. Lugemisosa

2017. aasta eesti keele riigieksamil oli neli eksamitöö varianti, millest igaüks koosnes ühest või mitmest alustekstist ning kolmest lugemisülesandest. Esimene variant tugines luuletekstidel, teine ja kolmas publitsistikal ning neljas populaarteaduslikul tekstil. Eksaminandil tuli valida üks variant neljast ning lahenda lugemisülesanded, mis kontrollisid oskust mõista, analüüsida ja tõlgendada teksti. Lugemisülesanded eeldasid terviklikke vastuseid pikkusega 50–100 sõna. Hindamisel arvestati vastuste sisu põhjalikkust ja täpsust, vastavust ülesandele ning õigekeelsust. Lugemisülesandeid

hinnati hindamisjuhendi põhjal. Kolme ülesande eest oli võimalik saada maksimaalselt 40 punkti (sisu eest 34 punkti, õigekirja eest 6 punkti).

Joonis 2. Lugemisosa tulemuste jaotus

Lugemisosa keskmine tulemus oli 27,4 punkti 40st (68,56%). Jooniselt 2 on näha, et tulemuste jaotus sarnaneb normaaljaotusega, kuid on nihkunud kõrgemate tulemuste poole. See näitab, et lugemisosa ülesanded olid enamikule eksaminandidest jõukohased või pigem kerged. Vähemalt 80% osa maksimumtulemusest sai 1818 eksaminandi (27,76% eksaminandidest).

Tabel 4. Teemaeelistused ja tulemused

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Variant 1	626	10	27.4	27.9	28.3	70	4	28	39	6.2
Variant 2	1430	22	26.9	27.2	27.6	68	4	28	40	6.4
Variant 3	1657	25	24.3	24.7	25.0	62	0	25	40	7.0
Variant 4	2836	43	28.8	29.0	29.2	73	0	29	40	5.7
Kokku	6549	100	27.3	27.4	27.6	69	0	28	40	6.5

43% eksaminandidest eelistas lahendada lugemisülesandeid, mis põhinesid populaarteaduslikul tekstil (Henri Ormuse artikkel „Tuumajaam – müüdid ja tegelikkus kaalukaasil“). Alustekstile oli lisatud ka kolm diagrammi, mida tuli analüüsida. Veerand eksaminandidest otsustas ülesandeid lahendada kolmanda variandi alusteksti (Andra Siibaku artikkel „Facebooki „hea uus ilm““) põhjal. 22% eksaminandidest valis teise

variandi (alustekst Triin Toomesaare mõistujutt „Kolm öde ehk Teekond sinna, kuhu naistel asja pole“) ning vaid 10% eksaminandidest valis eksamitöö esimese variandi, mille alustekstid esindasid luulet (Leelo Tunгла, Kätlin Kaldmaa ja Jan Kausi luuletused kogumikust „Raamat: raamatule pühendatud luuletusi eesti luuletajailt“)

Kõrgeim keskmine tulemus saadi populaarteadusliku teksti (variant 4) põhjal lahendatud lugemisülesannete eest. Pisut madalam oli lugemisosa keskmine tulemus eksaminandidel, kes valisid esimese või teise variandi ülesanded. Kõige madalam oli kolmanda variandi valinud eksaminandide sooritus.

Lugemisülesannete hindamisel arvestati nii vastuse sisu kui ka õigekeelsust. Eksamitöö kõikides variantides oli üks 10-punktiline ja kaks 15-punktilist ülesannet. Iga ülesande õigekirja hinnati kuni 2 punktiga, ülejäänud punktid sai õpilane vastuse sisu eest.

Tabel 5. Lugemisosa ülesannete tulemused

	N	N (%)	L1	L1 %	L2	L2 %	L3	L3 %
Variant 1	626	9.6	7.0	70.4	10.6	70.5	10.2	68.3
Variant 2	1430	21.8	7.4	74.2	10.3	68.6	9.5	63.5
Variant 3	1657	25.3	6.2	62.2	7.8	52.2	10.6	70.8
Variant 4	2836	43.3	8.1	81.0	10.1	67.2	10.9	72.4
Kokku	6549	100.0	7.4	73.7	9.6	64.0	10.4	69.7

Ülesannete keskmine lahendus jäi vahemikku 52,2–81%. Eksamitöö keerukaim oli kolmanda variandi teine ülesanne (lahendus 52,2%), milles tuli analüüsida artikli seost pealkirja ja motoga ning põhjendada, miks kasutab autor väljendit „hea uus ilm“. Lugemisosa kergeimaks osutus neljanda variandi esimene ülesanne (lahendus 81%), milles tuli nimetada kolm põhjust, miks autori arvates vajab Eesti tuumajaama.

Sooritusprotsentide põhjal võib järeldada, et kõige kergemad olid neljanda variandi ülesanded. Samas tuleb arvesse võtta ka seda, et eksamitöö variandi keskmine lahendus sõltub sellest, millise võimekusega eksaminandid selle variandi valivad. Lugemisosa kõikide ülesannete eristusindeksid² olid üsna kõrged (vahemikus 0,56–0,84) ning ülesanded eristasid hästi erinevate tulemusrühmade eksaminande.

² Eristusindeks näitab, mil määral ülesanne diferentseerib erineva tasemega õpilasi. Eristusindeksi väärtused asuvad lõigul –1st kuni 1ni ja hea eristusvõimega ülesande korral peaks indeksi väärtus olema suurem kui 0,3.

Tabel 6. Meeste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Variant 1	174	25.8	26.7	27.6	67	9	27	39	5.8
Variant 2	216	24.8	25.6	26.5	64	6	26	40	6.7
Variant 3	710	23.5	24.0	24.5	60	0	25	40	7.1
Variant 4	1799	28.2	28.4	28.7	71	0	29	40	5.7
Kokku	2899	26.8	27.0	27.3	68	0	27	40	6.4

Tabel 7. Naiste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standardhälve
Variant 1	452	27.7	28.3	28.9	71	4	29	39	6.3
Variant 2	1214	27.2	27.5	27.9	69	4	28	40	6.3
Variant 3	947	24.7	25.2	25.6	63	0	26	40	6.8
Variant 4	1037	29.8	30.1	30.4	75	10	31	40	5.5
Kokku	3650	27.5	27.7	28.0	69	0	28	40	6.5

Lugemisosa keskmine tulemus oli meestel pisut madalam kui naistel, kuid erinevus ei olnud oluline.

Mehed valisid kõige rohkem eksamitöö neljandat varianti, naised eelistasid lugemisosa variantidest teist. Eksamitöö esimest varianti valisid nii mehed kui ka naised kõige vähem.

Kõrgeim keskmine tulemus oli nii meestel kui ka naistel, kes valisid lahendamiseks neljanda variandi, mis tugines populaarteaduslikul tekstil. Kolmanda variandi ülesannete keskmine lahendatus oli madalaim nii meestel kui ka naistel.

Alljärgnevalt on esitatud lugemisosa vastustes ilmnenud sisulised probleemid ja eksimused eksamitöö variantide kaupa.

1. variant

Esimese variandi ülesannetest tekitas enim raskusi kolmas. Õpilased arutlesid üldiselt, milline positsioon on raamatul ühiskonnas ja mis teda tulevikus oodata võiks, kuid tsiteerides ei nimetatud Jan Kausi ega Kätlin Kaldmaa nime. Selles ülesandes jäeti tihti tsitaadid kirja panemata või toodi näide (refereering, mitte tsitaat).

Tihti eksiti Jan Kausi nime kirjutamisel (nt *Ian Kause, Jaan Kaos, Ian Krause, Klaus*). Silma torkas familiaarsus: *Leelo kirjutab, Ian arvab, Kätlini silmad säravad* jne.

2. variant

Esimeses ülesandes ei teatud muinasjutu tunnuseid ja/või jäeti näited toomata ning kirjutati nende asemel vaid ridade numbrid.

Teise ülesande puhul ei saanud õpilased sageli aru, et minapildi kujunemise ja haridusvalikute all mõeldi õppimise perioodi. Kirjutati ka töötamise ajast. Oli märkimisväärne hulk õpilasi, kes ei kirjutanud sellest, kuidas mõjutavad ühiskonnas valitsevad väärtushinnangud tüdrukute minapilti. Osa õpilasi ei kirjutanud ka haridusvalikutest.

Enim oli probleeme kolmanda ülesandega: esines vastuseid, kus polnud nõutud näiteid või olid kirja pandud ainult ridade numbrid; mõnes vastuses toodi näiteid elust enesest; nimetati küll lapsesaamise võimalusi, kuid need jäid seostamata karjääriga. Õpilased oskasid enamasti välja tuua kolm valikuvõimalust, kuid märkimisväärne hulk õpilasi jättis vastuse edasi arendamata ega kirjutanud sellest, kuidas need valikud mõjutavad naiste karjääri.

3. variant

Kolmanda variandi teksti puhul jäi õpilastel tabamata artikli irooniline alltekst. Ei saadud aru, mis on „filtri mull“ ega osatud seletada väljendi „hea uus ilm“ kasutamist autori poolt. Selgitamisel kiputi lähtuma oma isiklikest arusaamadest, mitte tekstist. Sisulised eksimused tulid ka õpilaste abitust sõnastusest.

Kõige rohkem tekitas probleeme teine ülesanne (analüüs). Tagasihoidliku analüüsioskuse tõttu ei osatud seoseid leida ega irooniat välja tuua.

4. variant

Esimese ülesande (nimetada kolm põhjust, miks autori arvates vajab Eesti tuumajaama) vastustes kirjutati põhjuste asemel, milliseid tuumajaamu Eesti vajab või millised on väikeste tuumajaamade eelised suurte ees. Tihti esitati üht ja sama põhjust mitu korda, ainult et erinevas sõnastuses.

Teise ülesande puhul tekitas probleeme jooniste tõlgendamine. Üldistavalt võib öelda, et oskus graafiliselt esitatud infot lugeda ja tõlgendada oli üllatavalt halb. Esines raskeid faktivigu, aga ka selliseid olukordi, kus jooniste infost oli aru saadud osaliselt või oli vastamisel kasutatud sellist infot, mis oli küll tõene, ent nii-öelda fookusest väljas, ülesande seisukohalt marginaalse tähtsusega. Teise ülesande puhul toodi diagrammide põhjal sageli välja konkreetseid numbreid, mitte ei tehtud sisulist analüüsi. Ka ei suudetud konkreetsetel nelja muutust välja tuua. Raskusi tekitas energia ja energiaallika eristamine. Segi aeti ka energia tarbimine ning tootmine ja analüüsi käigus ei tehtud neil vahet.

Kolmanda ülesande vastustes toodi tuumajaamade turvalisuse ning jätkusuutlikkuse argumentideks mitu korda üht ja sama argumenti erinevas sõnastuses või aeti segi turvalisuse ja jätkusuutlikkuse kohta käivaid näiteid.

Turvalisuse põhjendused olid kohati ebatäpsed (nt väikesed mooduljaamad teeb turvaliseks see, et neid saab paigutada hõreda asustusega kohtadesse või reaktorite ohtlikkust vähendab võimalus paigutada neid hõreda asustusega piirkondadesse).

Osa sisulisi eksimusi tulenes vastuse sõnastusest, nt

Hakatakse kasutama tooriumreaktoreid, sest nende varud on Maal 5-6 korda suuremad kui uraanivarud.

Taastuenergia alla kuulub ka vesi, mida 2012.aastal toodeti ligikaudu 4 triljonit kWh, aastaks 2020 võib tuule tootmine olla 6 triljonit kWh.

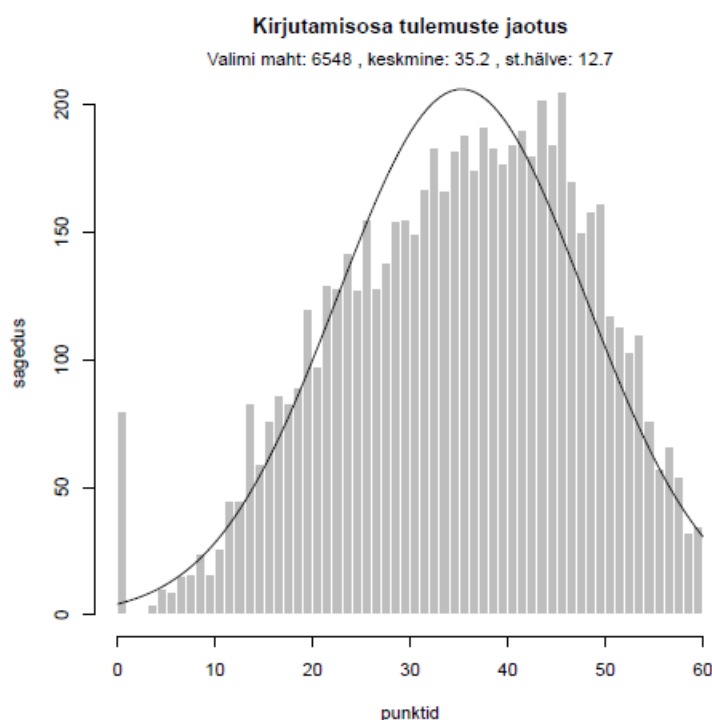
Kõige rohkem energiat tarbivad taastuvad maavarad.

Keelevigadest esines kõige sagedamini sõna *süsi* vale käänamist. Eksiti sõnade *efektiivne* ja *passiivne* kirjutamisel. Üsna palju esines vigu tsitaatide kirjavahemärgistuses.

3.2.2. Kirjutamisosa

2017. aasta eesti keele riigieksami teises osas võisid eksaminandid valida kirjutamisülesande ükskõik millisest eksamitöö variandist. Nad pidid kirjutama umbes 400-sõnalise arutleva kirjandi ja selle ka pealkirjastama. Ülesanne eeldas argumenteerivat sidusat kirjakeelset teksti, milles tuli sõnastada probleem(id), seda (neid) analüüsida, põhjendada oma seisukohti ning teha järeldus(ed). Eksaminandid võisid kasutada alustekste (tsitaate, lugemisosa tekste), kuid see ei olnud kohustuslik.

Kirjandi eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (sisu 25 punkti, õigekeelsus 20 punkti, stiil 10 punkti, vorm 5 punkti).

Joonis 3. Kirjutamisosa tulemuste jaotus

Kirjutamisosa keskmine tulemus oli 35,3 punkti 60st (58,7%). Jooniselt 3 on näha, et tulemuste jaotus sarnaneb normaaljaotusega, kuigi on pisut nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Valdavale osale eksaminandidest olid kirjutamisosa ülesanded jõukohased. Vähemalt 80% kirjutamisosa maksimumtulemusest (48–60 punkti) sai 1159 eksaminandi (17,7% eksaminandidest). Väga madalate tulemuste osakaal oli väike: 1,6% eksaminandidest sai tulemuseks kuni 10% maksimumtulemusest. 0 punkti sai kirjandi eest 80 eksaminandi. Enamasti oli põhjus kirjandi teksti lühiduses (400 sõna asemel 100–200 sõna).

Tabel 8. Teemaeelistused ja tulemused variantide kaupa

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
valimata	6	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0.0
Variant 1	989	39.2	39.9	40.7	67	0	42	60	12.2
Variant 2	1439	36.3	36.9	37.5	62	0	38	60	11.8
Variant 3	1577	31.8	32.5	33.1	54	0	32	60	13.1
Variant 4	2537	33.8	34.2	34.7	57	0	36	60	12.4
Kokku	6548	34.9	35.2	35.6	59	0	36	60	12.7

Kõige rohkem valisid eksaminandid neljanda variandi kirjutamisülesannet (39% eksaminandidest), milles tuli analüüsida, kuidas muudab tehnoloogia areng tööturгу ja/või õppimisvõimalusi ning mis on selle positiivsed ja negatiivsed küljed. 24% eksaminandidest valis kolmanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida, mis tagajärjed võivad olla, kui inimesed alahindavad ohte ja ülehindavad võimalusi, mida on kaasa toonud informatsioonist küllastatud ja sotsiaalmeediast mõjutatud maailm. Kolmanda ja neljanda variandi sooritusprotsent oli üldisest keskmisest pisut madalam.

22% eksaminandidest valis teise variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida, kuidas mõjutavad stereotüübid tänapäeval arvamust soorollidest ja missugused muutused on toimunud inimeste arusaamades viimase sajandi jooksul. Selle variandi ülesande valinud eksaminandid said üldisest keskmisest kõrgema tulemuse kõigis hinnatud aspektides (tabel 11).

15% eksaminandidest valis eksamitöö esimese variandi kirjutamisülesande, milles tuli käsitleda ilukirjanduse mõju tänapäeva ühiskonnas ning analüüsida, kas ilukirjandus on eluliselt vajalik nähtus. Selle variandi puhul oli kõigis hinnatud aspektides sooritusprotsent kõige kõrgem ja viitab sellele, et ülesande valisid tugevad õpilased (tabel 11).

Tabel 9. Meeste teemaeelistused ja tulemused

	N	N (%)	AUP	Kesk- mine	ÜUP	Kesk- mine %	Min	Mediaan	Max	Standard- hälve
valimata	3	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0.0
Variant 1	248	9	34.9	36.5	38.0	61	0	37	60	12.4
Variant 2	259	9	31.2	32.8	34.3	55	0	32	59	12.3
Variant 3	728	25	29.6	30.6	31.5	51	0	30	60	13.4
Variant 4	1660	57	32.3	32.9	33.5	55	0	34	60	12.5
Kokku	2898	100	32.1	32.6	33.0	54	0	33	60	12.8

Tabel 10. Naiste teemaeelistused ja tulemused

	N	N (%)	AUP	Kesk- mine	ÜUP	Kesk- mine %	Min	Mediaan	Max	Standard- hälve
valimata	3	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0.0
Variant 1	741	20	40.2	41.1	42.0	69	0	44	60	11.9
Variant 2	1180	32	37.2	37.8	38.5	63	0	39	60	11.4
Variant 3	849	23	33.3	34.1	35.0	57	0	35	60	12.5
Variant 4	877	24	36.1	36.8	37.6	61	0	38	60	11.9
Kokku	3650	100	37.0	37.4	37.8	62	0	39	60	12.2

Naiste keskmine tulemus oli 37,4 punkti (keskmine sooritus 62%), meeste keskmine aga 32,6 punkti (54%). Oluline erinevus ilmnis kõikide variantide tulemustes.

Mehed valisid kõige rohkem neljanda, naised aga teise variandi kirjutamisülesannet. Kui meeste järgmine eelistus oli kolmanda variandi kirjutamisülesanne, siis naiste eelistustes oli teisel kohal neljas variant. Esimese variandi kirjutamisülesannet valisid nii mehed kui ka naised kõige vähem, kuid selle ülesande keskmine tulemus oli nii meestel kui ka naistel kõige kõrgem. Madalaima keskmise tulemuse said nii mehed kui ka naised, kes valisid kolmanda variandi kirjutamisülesande.

Eksamitöö teises osas hinnati lühikirjandi sisu, õigekeelsust, stiili ja vormi skaalal 0–5. Hinnatud aspektide osatähtsus lõpptulemuses oli erinev.

Tabel 11. Tulemused hinnatud aspektide kaupa

	N	Sisu	Sisu %	Õige-keelsus	Õige-keelsus %	Stiil	Stiil %	Vorm	Vorm %
valimata	6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Variant 1	989	15.7	62.6	13.7	68.5	7.0	70.3	3.6	71.3
Variant 2	1439	14.9	59.6	12.0	59.8	6.7	66.9	3.4	67.6
Variant 3	1577	13.4	53.7	9.8	48.9	6.1	61.5	3.1	62.7
Variant 4	2537	14.0	56.0	10.9	54.5	6.2	61.8	3.2	63.6
Kokku	6548	14.3	57.2	11.3	56.4	6.4	64.1	3.3	65.4

Nii nagu varasematel aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine tulemus meeste omast kõrgem kõigi hinnatud aspektide korral. Kõige rohkem erines õigekeelsuse keskmine tulemus (2,8 punkti). Teiste hinnatud aspektide erinevus nii suur ei olnud: sisu keskmine tulemus erines 1,1 punkti, stiili keskmine tulemus 0,7 punkti ja vormi tulemus vaid 0,3 punkti.

Lühikirjandites sagedamini ilmnenuid probleemid olid hindajatelt saadud tagasiside põhjal järgmised.

- Raskusi valmistas ülesannete tõlgendamine: jäeti tähele panemata olulisi ülesande tuumsõnu.
- Probleeme oli teemavaldkonna piiritlemise ja kitsendamisega. Kui sissejuhatuses jäi probleem püstitamata, oli kogu arutlus logisev.
- Puudus argumenteeritud arutlemine, milles oleks konkreetsust, mis väldiks kategoorilisi väiteid ja sisaldaks järeldusi ning üldistusi.
- Raskusi oli väidete põhjendamisega. Seetõttu kujunesid kirjandid väga üldsõnaliseks.
- Kiputi refereerima ja tsiteerima alustekste/tsitaate, unustades enda analüüsi. Piirduti vaid alustekstis ja tsitaatides toodud näidetega, aga jäeti autoritele viitamata.
- Ei osatud näiteid tuua või oli küll toodud näide, aga selle põhjal midagi järeldada ei osatud.
- Piirduti trafaretsete näidetega. Nt ühe kooli peaaegu kõik kirjutajad tõid teemast sõltumata näite ühest ja samast romaanist.
- Raskusi valmistas lõikude sidumine terviktekstiks.
- Pealkirjad olid üldsõnalised. Oli töid, milles ülesande tekst oli pandud pealkirjaks.
- Faktiivide arv on kasvanud: pannakse kokku erinevad autorid ja pealkirjad. Põhjus võib olla selles, et teoste lugemise asemel kasutatakse sisu kokkuvõtteid.
- Esimese variandi puhul tekitas õpilastele raskusi see, et tuli analüüsida ilukirjanduse mõju just tänapäeva ühiskonnas. Kirjutati eelkõige mõjust inimesele. Oli suur hulk kirjandeid, kus ei mainitud mitte ühegi teose pealkirja või autori nime.

Õpilased kirjutasid, et kirjandusel on oluline roll tänapäeva inimese elus, aga milles see roll seisneb, jäi selgusetu.

- Teise variandi puhul tekitas raskusi soorollide mõju analüüsimine. Kirjutati, millised on stereotüübid, aga unustati ära nende mõju ning käsitlemata jäid muutused arusaamades viimase sajandi jooksul. Ülesande tekstis ei mõistetud sõnade *soorollid* ja *stereotüüp* tähendust (kuigi tsitaadis oli selgitus toodud). Kirjutati lihtsalt sellest, missugune osa on tänapäeva ühiskonnas naistel ja meestel.
- Kolmanda variandi kirjandites jäi varju informatsioonist küllastunud maailm ning kirjutati alahinnatud ohtudest, kuid ülehinnatud võimalusi ei käsitletud. Õpilased keskendusid tihti sellele, mida sotsiaalmeedia võib inimesega teha, muu jäi sageli kõrvale. Ei märgatud, et on vaja käsitleda ka ohte, mida on kaasa toonud sotsiaalmeediast mõjutatud maailm. Kirjutati sotsiaalmeedia headest ja halbade külgedest.
- Neljanda variandi ülesandes ei mõistetud sõna *tööturg* tähendust, vaid kirjutati, kuidas tehnoloogia aitab tööd teha. Kirjutati valdavalt tehnoloogia positiivsetest ja negatiivsetest külgedest ning interneti kasutamisest koolitöös.
- Õigekeelsusvigadest esines kõige rohkem vigu põimlause ja lauselühendi kirjavahemärgistamisel ning kokku-lahkukirjutamisel. Raskusi valmistas ka nimede õigekiri ja käänamine. Tihti eksiti vormide moodustamisel (nt mitmuse osastava käände moodustamine (*autosi, paljusi*), *lik-* ja *likkus-*lõpuliste sõnade käänamine, *kõne*-tüüpi sõnade ainsuse omastava moodustamine; pöörd sõnade vormide moodustamine (nt *on töödanud, on taodelnud, oli põikanud*)). Vigu tehti võõrsõnade õigekirjas (nt *potensiaalne, aksepteerima, artikklis, efektne*) ja poolitamisel (nt *pan-krott, tööves-tlus, lais-klevad, sek-und; kurb-ust; valdkond-ade*). Üsna sageli eksiti ka ühend- ja väljendverbi *ma-* ja *da-*tegevusnime kokku- ja lahkukirjutamisel (nt *ülesmärkima, väljalugeda, arusaada, päheõppida, mahaarvata, väljatöötada, allaanda, meeltheita*).

4. Hindajate tagasiside

Eksamitöid hindas kokku 72 riiklikku hindajat (eesti keele õpetajad, õppejõud). Eksamitöö kohta andis tagasisidet 18 lugemisosa ja 42 kirjutamisosa hindajat.

Lugemisosa hindajate arvates olid eksamitöö kõikide variantide tekstid ja ülesanded jõukohased ning selgelt sõnastatud. Vastuste põhjal eristusid nõrgemad ja tugevamad õpilased üsna hästi.

Üldine hinnang kirjutamisosa ülesannetele oli samuti positiivne.

Sel aastal olid kirjutamisosa ülesanded minu arvates jõukohased ja sobivad. Need polnud ülearu keerukad, kuid ka mitte liiga lihtsad. Kõigi ülesannetes nõutud aspektide järgimine ja nende omavaheline seostamine vajas kahtlemata tähelepanelikkust ja tarkust.

Üldine hinnang on hea. Probleemid olid aktuaalsed ja ajakohased, samuti eale sobivad. Näiteid sai tuua väga erinevatest valdkondadest, st valdkondi oli erinevaid (nt kui ei oska

tuua näidet ilukirjandusest, siis maailmast küll). Küll aga oli oluline kõigepealt probleem "lahti muukida", et olla ikka kindel, kas kirjutatakse õigest ja nõutud asjast.

Probleemid olid sõnastatud arusaadavalt, kuid vajasisid süvenemist, et kirjutamiseks õige aspekt valida. Mul on hea meel, et esimene probleem keskendus kirjandusele: see peaks aitama kirjandusõpetust vääristada. Ülejäänud probleemid eeldasid ühest küljest kaasaja eluga kursis olemist, kuid siiski ka ühiskondlike arengute teadmist (nt soorollid viimase sajandi jooksul).

Eri variantide ülesanded olid minu meelest varasemaga võrreldes ühtlasemad. Probleemi sõnastus oli arusaadav ning abiturientide jaoks jõukohane.

Väga head ülesanded, mis võimaldasid igaühel leida just endale sobiv. Ei mäletagi, et kunagi varem oleks olnud nii heade probleemipüstitustega ülesandeid (tervikeksamina).

Kirjutamisosa ülesanded olid huvitavad ja erinevad, nii et igaüks pidanuks leidma oma. Kirjandusteema (1. variant) sõnastus oli enamikule õpilastest raske, sest nad oskasid küll analüüsida kirjanduse tähtsust enda/üksikisiku jaoks, aga ei jõudnud selle vajalikkuseni ühiskonnas, nagu nõudis ülesanne.

Mulle meeldisid 2., 3. ja 4. variandi sõnastused, need olid selged ja piisavad. 1. variandi puhul oleksin näinud veidi täpsemat probleemile viitamist. Ka oleks vist olnud vaja täpsemalt sõnastada, et põhjendusi/selgitusi toetaks konkreetsed näited kirjandusteostest.

Kokkuvõte

Eesti keele riigieksamid on aastati võrreldavad: 2017. aasta keskmine tulemus oli üsna sarnane eelmiste aastate tulemustega. Eksam võimaldas mõõta erineva võimekusega eksaminandide keeleoskust ja mõlema osa ülesanded eristasid eksaminande hästi. Lugesiosa kõrge keskmine lahendatus tasakaalustas kirjutamisosa madalamat lahendatust ja kokkuvõttes oli eksam jõukohane ning paraja raskusastmega. Kõrge tulemuse (80 või enam punkti) saanud eksaminandide osakaal oli eelmiste aastatega võrreldes pisut suurem (2017 – 17,9% eksaminandidest, 2016 – 17,2% eksaminandidest, 2015 – 16,2% eksaminandidest).

Aasta-aastalt on vähenenud vaiete arv. Riigieksami tulemuse vaidlustas 2017. aastal 38 eksaminandi (2016 – 68 vaiet, 2015 – 80 vaiet, 2014 – 102 vaiet). See näitab, et üldiselt peavad eksaminandid hindamist usaldusväärseks ja on eksamitulemusega rahul.

Eksamitöodes esinenud puudusi silmas pidades tuleks õpilastel pöörata rohkem tähelepanu argumenteerimisoskuse arendamisele. Kirjandi kirjutamisel tuleb jälgida, et argumente toetaks sobivad näited. Harjutada tuleks eri liiki tekstide (k.a diagrammid, joonised, tabelid jm) analüüsimist ning tõlgendamist. Väga tähtis on tähelepanu pöörata ka probleemide sõnastamisele, teksti refereerimisele ja korrektsele tsiteerimisele.